

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชนเพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น Community Based Experiential Learning Activities to Develop Shallow Citizens to Know About Local Culture of Elementary School Students

วชิรวิทย์ เดชบุญ¹, ปริญญ์ สร้อยทอง²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Wachirawit Dechboon¹, Parinya Soithong²
^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
✉: ¹wachirawitd63@nu.ac.th

Received: 24 March 2025; Revised: 19 April 2025; Accepted: 24 April 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา 2) เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแลของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 42 คน ประกอบไปด้วย ครูผู้สอนรายวิชาสังคม ศึกษา จำนวน 3 คน ผู้มีประสบการณ์ทางด้านการทำอาหารถิ่นลับแล จำนวน 3 คน และนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) แบบ สัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแลของครูผู้สอนรายวิชาสังคม ศึกษา 2) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแล 3) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิง คุณภาพด้วยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจุบันปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ในปัจจุบันส่วนมากยึดตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และการนำเนื้อหาของท้องถิ่นมาสอดแทรกเข้าไปในรายวิชาจะสอดแทรกได้น้อย และการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ 2) องค์ความรู้ที่ได้รับจากผู้มีประสบการณ์ ทางด้านการทำอาหารถิ่นลับแล พบว่าอาหารถิ่นลับแลเป็นอาหารที่นำวัตถุดิบมาจากท้องถิ่นโดยเฉพาะนำมาจาก ริมรั้ว หรือหาได้ตามฤดูกาลมาประกอบอาหาร ส่วนใหญ่จะทำง่าย รับประทานได้ตลอดวัน 3) กิจกรรมการ เรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล เป็นการนำ แนวความคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และแนวความคิดศึกษาบนฐานชุมชนนำมาบูรณาการในการจัดทำแนว

ทางการจัดกิจกรรม โดยมีองค์ประกอบได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรม แนวทางการวัดและประเมินผล และเนื้อหาประกอบด้วย ได้แก่ ความรู้พื้นฐานอาหารถิ่นลับแล ข้าวแคบ หมี่พัน หมี่คลุก ลอดช่องเค็ม และ เมี่ยงหวาน 4) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ความรู้พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแล สามารถอธิบายลักษณะองค์ประกอบขั้นตอน วิธีการทำอาหารถิ่นลับแลได้ ด้านการลงมือปฏิบัติ พบว่า นักเรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับเปลี่ยนมือทำจริง โดยนักเรียนเตรียมองค์ประกอบ และปฏิบัติตามขั้นตอนการทำอาหารถิ่นลับแลได้ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า นักเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับ ประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติจริง นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่เกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแลได้ ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ สามารถนำไปบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้มีความหลากหลาย และนักเรียนในฐานะผู้เรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงประสบการณ์, พลเมืองตื่นรู้, อาหารถิ่นลับแล

Abstract

This research is qualitative research with two objectives: 1) to study the current status and problems in the organization of learning about Laplae local food culture of social studies teachers, and 2) to develop experiential learning activities on a community basis to develop citizens who are aware of Laplae local food culture of primary school students. The target group consisted of 42 people, consisting of 3 social studies teachers, 3 people who are experienced in making Laplae local food, and 36 students in grade 3 of Uttaradit Kindergarten School. The research instruments used in the study were 1) an interview form on the current status and problems in the organization of learning about Laplae local food culture of social studies teachers, 2) an interview form on information about Laplae local food, and 3) guidelines for organizing experiential learning activities on a community basis to develop citizens who are aware of Laplae local food culture. The researcher analyzed the qualitative data using content analysis and synthesized descriptive writing. The research results found that 1) the current problems in the organization of learning about Laplae local food culture Currently, most of them follow the 2008 Basic Education Core Curriculum and the integration of local content into the subjects is limited. Most of the learning management is mostly lectures. 2) Knowledge gained from those who have experience in cooking Lablae food found that Lablae local food uses local ingredients, especially from the fence or available in season. It is easy to make and can be eaten all day long. 3) Experiential learning activities on the community base to develop citizens who are aware of Lablae local food culture. This is the integration of experiential learning concepts and community-based education concepts in the preparation of activity guidelines. The components include principles and reasons, activity objectives, content, activity guidelines, measurement and evaluation guidelines, and contents including basic knowledge of Lablae local food, Khao Kaep, Mee Pan, Mee Khuk, Lod Chong Kem, and Miang Wan. 4) Results of the activities The experiential learning activities on the community base to develop citizens who are aware of Lablae local food culture are divided into 3 aspects: In terms of knowledge, it was found that students have knowledge of Lablae

local food and can explain the characteristics, components, steps, and methods of making Lablae local food. In terms of practical application, it was found that students were able to apply the knowledge they gained to actual practice. Students prepared the ingredients and followed the steps for making Laplae local food. In terms of desirable characteristics, it was found that students were able to apply the knowledge they gained and the experiences they gained in actual practice to their daily lives and help conserve and disseminate Laplae local food. Therefore, community-based experiential learning activities to develop aware citizens can be integrated in line with the local context to create a variety of learning activities, which will affect the organization of learning activities by teachers to be diverse, and students as learners will gain knowledge, experiences, and desirable characteristics.

Keywords: Experiential learning, Active citizens, Laplae local food

1. บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ ค่านิยม จิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีการบูรณาการเนื้อหาแบบสหวิทยาการอยู่แล้วโดยธรรมชาติ เนื่องจากมีเนื้อหาที่ครอบคลุมศาสตร์ในสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง อาทิ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เป็นต้น โดยผ่านการใช้แหล่งข้อมูลในการ จัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนการสอนในกลุ่มวิชา สังคมศึกษาสามารถบูรณาการได้ทั้งในส่วนของเนื้อหาจากศาสตร์ต่าง ๆ ประสบการณ์จากชีวิตจริง ทั้งที่ต่างเวลา ต่างพื้นที่ ต่างสังคม ต่างวัฒนธรรม ที่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มของอนาคต ทั้งยังสามารถบูรณาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้ สื่อหรือนวัตกรรมการเรียนการสอนได้อย่างไร้ขีดจำกัดวิชาสังคมศึกษายังสามารถบูรณาการข้าม หลักสูตรได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ศิลปศึกษา และอื่น ๆ ที่จะช่วย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้แก่ผู้เรียนพัฒนาเจตคติและมีพฤติกรรมที่ดีต่อตนเองและสังคม ซึ่งหากครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาเป็นผู้มีความรู้ กระตือรือร้นสนใจและพัฒนาตนเองในด้านการสอน อยู่เสมอ ก็จะช่วยเพิ่มพูนบทบาทความสำคัญของครูสอนสังคมและช่วยต่อยอดถึงลักษณะเด่นของ วิชาสังคมศึกษาในด้านของความเป็นศาสตร์แห่งการบูรณาการอย่างแท้จริง (โชติศรีมณี จันทน์สุคนธ์, 2551)

โดยเนื้อหาสาระของวิชาสังคมศึกษาได้กำหนดเรื่องราวเกี่ยวกับ วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมของชาติเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาของคนในชุมชน อันบ่งบอกถึงความเป็น อัตลักษณ์อันสะท้อนถึงวิถีชีวิตอันเรียบง่ายเป็นสังคมที่พัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ โดยสร้าง คุณธรรม และจริยธรรม อีกทั้งยังดำรงความเป็นชาติพันธุ์ (งามนิจ กุลกัน, 2556) และวัฒนธรรมยังเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาและพัฒนาและมี

ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจะแยกจากกันไม่ได้ จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมคือคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมความหลากหลายของจังหวัดอุดรดิตถ์ มีวัฒนธรรมที่สำคัญนั้น คือ วัฒนธรรมของอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ คนทั่วไปมักเรียกว่า เมืองลับแล หรือชื่ออย่างเป็นทางการคือ อำเภอลับแลเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดอุดรดิตถ์ คำว่า “ลับแล” แปลว่าที่ซึ่งมองไม่เห็นเป็นชื่อเมืองที่ตั้งตามลักษณะภูมิประเทศเมื่อมองจากภายนอกจะเห็นแต่ป่าไม้ไม่ค่อยเห็นบ้านเรือนลักษณะภูมิประเทศเป็นเมืองในหุบเขาพื้นที่เป็นเนินสลับกับพื้นที่ต่ำ บริเวณทางตอนใต้เป็นที่ราบค่อนข้างสูงขึ้นไปทางตอนกลาง ทางตอนเหนือ และทางตะวันตกเป็นภูเขา คนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีการผสมผสานของ 3 เชื้อชาติ และวัฒนธรรม คือ คนยวนหรือไทยยวน หรือไทยเหนือเป็นชาวเมือง เมืองลับแลในปัจจุบันยังคงเห็นร่องรอยของวัฒนธรรมในรูปแบบของลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนสถาน ที่อยู่อาศัยร่องรอยคูน้ำคันดินโบราณ พุทธศิลป์ หัตถศิลป์ ประเพณี ภาษาพื้นเมืองลับแล และวัฒนธรรมการกินที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกตัวตนของชุมชนที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอลับแล, 2556)

ลักษณะการดำรงชีวิตของชาวอำเภอลับแล 5 ด้านได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านภาษา ด้านการแต่งกาย ด้านอาชีพ ด้านอาหาร โดยผู้วิจัยได้นำด้านอาหารของอำเภอลับแล มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนสำคัญด้านหนึ่งที่หล่อเลี้ยงผู้คนให้มีแรงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และความโดดเด่นด้านวิถีชีวิตของ ชาวอำเภอลับแลที่ขึ้นชื่อและเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปคือเรื่องการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนข้าวแคบ “ข้าวแคบ” ถือได้ว่าเป็นอาหารพื้นบ้านยอดนิยมของชาวลับแลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลศรีพนมมาศ และตำบลฝายหลวง มีการทำข้าวแคบทุกหลังคาเรือนตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย และถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จนมีเรื่องตลกซึ่งมักจะคุยกันในวงเล่าว่า เมืองลับแลนั้นเต็มไปด้วยผู้ล่า และต้องหา ซึ่งผู้ล่าในที่นี้เป็นภาษาชาวบ้าน หมายถึงผู้ไล่ข้าวแคบ (ผู้ไล่ข้าวแคบหมายถึง คนที่ละเลงน้ำแป้งลงบนผ้าที่วางบนปากหม้อที่มีไอน้ำเดือด) ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้หญิง ส่วนผู้ต้องหา หมายถึงสามี ที่มีหน้าที่ไปหาพื้นมาทำข้าวแคบ ชาวบ้านในอำเภอลับแลเล่าให้ฟังว่า การทำข้าวแคบนั้นมีมานานแล้ว แต่ไม่รู้ว่ามีมาตั้งแต่เมื่อไหร่สันนิษฐานว่า น่าจะมากกว่า 100 ปีขึ้นไปและอาจมาพร้อมๆกับการมาสร้างเมืองลับแลของเจ้าฟ้าฮ่ามกุมารเมื่อประมาณพุทธศักราช 1,500 (กรทักษ์ เม่นวังแดง และคณะ, 2547)

สังคมปัจจุบันได้ให้ความสำคัญของพลเมืองตื่นรู้โดยให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคปัจจุบัน กล่าวคือพลเมืองที่ปฏิบัติตาม กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และหลักธรรมของศาสนา แสดงออกถึงความสำนึก รับผิดชอบต่อส่วนรวม ลดละความเห็นแก่ตัวลงและมีจิตสาธารณะ (นภาพร แสงนิล 2561) และลักษณะสำคัญของพลเมืองตื่นรู้ (active citizenship) และให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นไปที่วิธีการมีส่วนร่วมของพลเมือง ในการทำให้พลเมือง มีส่วนร่วมได้มากที่สุด ในฐานะมิติสำคัญของการเมืองเชิงรุก ทั้งยังได้เสนอความแตกต่างระหว่างการเมืองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจน และรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แฝงอยู่ รวมถึงรูปแบบการเป็นพลเมือง ที่ไม่ค่อยกระตือรือร้น (less active) เช่น การรีไซเคิล การอ่านข่าวทางการเมือง ซึ่งอาจมีความสำคัญ เป็นพิเศษในแง่การพัฒนา (Ekman and Amna , 2012)

ด้วยความสำเร็จของพลเมืองที่ส่งผลต่อการศึกษาในปัจจุบัน และความหลากหลายของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัยของผู้เรียนโดยผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง ประกอบกับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นลับแล เป็นวัฒนธรรมที่เอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม และความเป็นพลเมืองที่เรียนรู้ในปัจจุบัน ต้องเป็นผู้มีความตระหนักรู้ กล้าคิดและกล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น โดยการสอดคล้องกับ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองซึ่งเป็นผลมาจากที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้มีการบูรณาการความรู้ในเรื่องของการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนรู้ต้องมีรูปแบบวิธีการสอน และเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย อีกทั้งให้ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ ถ้าหากผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ผู้เรียนจะไม่สามารถแสวงหาความรู้หรือฝึกฝน ทักษะต่าง ๆ และอาจจะทำผิดพลาดซ้ำ ๆ ในที่สุดก็จะไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จึงมีความสำคัญมากที่สุดในการบรรเทาทักษะการดำรงชีวิตเนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดจากการกระทำล้วนเป็นผลที่ได้จากประสบการณ์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ (Honey, & Mumford, 1992)

ผู้วิจัยจึงได้นำเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล โดยการนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การศึกษาบนฐานชุมชนและคุณลักษณะของพลเมืองที่เรียนรู้ นำมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชนเพื่อพัฒนาพลเมืองที่เรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล เป็น การกระตุ้นเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ตามกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ การได้ลงมือปฏิบัติจริง และนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และเกิดความรักท้องถิ่น และช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมมิให้สูญหายไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของครูผู้สอน รายวิชาสังคมศึกษา
2. เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองที่เรียนรู้ด้าน วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองที่เรียนรู้ด้าน วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้ศึกษา ทฤษฎี และเอกสาร และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ได้แก่

1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการศึกษาบนฐานชุมชน

3) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

4) วัฒนธรรมอาหารถิ่นลัปลาด ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1) ความรู้พื้นฐานอาหารถิ่นลัปลาด

2) ข้าวแคบ

3) หมี่พัน หมี่คลุก

4) ลอดช่องเค็ม

5) เมี่ยงหวาน

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ผู้มีประสบการณ์ทางด้านอาหารถิ่นลัปลาด และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลอุดรดิตถ์ จำนวน 42 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างองค์ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารถิ่นลัปลาดของครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารถิ่นลัปลาด 3) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองดีด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลัปลาด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นัดหมาย วัน เวลา สำหรับการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามวัน เวลาที่ได้นัดหมาย ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยใช้ประเด็นแนวทางการสัมภาษณ์เป็นคำถามจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาจากการรวบรวมข้อคิดเห็นแล้วบรรยายข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลัปลาด ด้านหลักสูตร พบว่า หลักสูตรได้นำเอาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มาเป็นมาตรฐานในการจัดการเรียนรู้ โดยได้นำเอา มาตรฐาน ตัวชี้วัด เนื้อหา เวลาเรียน ที่ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรมาใช้ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้แบ่งออกเป็น 5 สาระ ได้แก่ 1) ศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรม 2) หน้าที่พลเมืองและการดำเนินชีวิต 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ 5) ภูมิศาสตร์ และได้ให้มีบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ พร้อมทั้งยังให้สถานศึกษานำ

เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองมาบูรณาการในรายวิชาซึ่งเป็นไปตามความเหมาะสมของบริบทของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การดำรงชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งสถานศึกษาแต่ละที่มีบริบทไม่เหมือนกัน ด้านเนื้อหา พบว่า เนื้อหาถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่สำหรับเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ต้องมีการสอดแทรกเนื้อหาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นโดยศึกษาได้จากสื่อต่างๆ ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้ของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้ถูกต้องกำหนดเนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โดยได้กำหนดหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเนื้อหา และต้องนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสาระท้องถิ่นมาบูรณาการกับตัวชี้วัด โดยครูผู้สอนต้องออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยต้องกำหนดวิธีการสอนที่ใช้ จุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดมุ่งหมาย สิ่งที่ได้รับสื่อและเทคโนโลยี รวมทั้งการวัดประเมินผลซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรม การปฏิบัติลงมือทำจริง เป็นต้น ด้านการวัดประเมินผล พบว่า ในปัจจุบันจะประเมินการตระหนักรู้ หรือความกระตือรือร้นนักเรียนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในรับผิดชอบของกิจกรรม โดย การสังเกตผู้เรียนกระทำกิจกรรม การประเมินผลจากภาระงานที่ได้รับมอบหมาย มีการทำแบบประเมินต่าง ๆ เช่น การประเมินความพึงพอใจในการทำกิจกรรมของนักเรียน เป็นต้นซึ่งปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้สู่ผู้เรียน ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองและกล้านำเสนอ อีกทั้งยังนำความรู้ที่ได้รับนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เช่น เรียนการทำหมี่พัน เมื่อนักเรียนหิวนักเรียนก็สามารถทำรับประทานได้ที่บ้าน ยังทำให้คนในครอบครัวได้รับประทานอีกด้วย ด้านสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ พบว่า การนำนักเรียนเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรมที่ถูกจัดขึ้นในบริเวณชุมชน การได้ฝึกปฏิบัติจริงโดยมีบุคคลที่มีความรู้มาเป็นวิทยากร เช่น การทำอาหารลับแล ทั้งอาหารคาวและหวาน เป็นต้น ทั้งนี้ยังพบปัญหาด้านเวลา งบประมาณ และทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ เช่น การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ควรขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ขอความร่วมมือจากผู้มีความรู้มาให้ความรู้ที่โรงเรียน

2. องค์ความรู้ที่ได้รับจากผู้มีประสบการณ์ทางด้านการทำอาหารลับแล คือ อาหารถิ่นลับแล เป็นอาหารที่นำวัตถุดิบมาจากท้องถิ่นโดยเฉพาะนำมาจากริมรั้ว หรือหาได้ตามฤดูกาลมาประกอบอาหาร อาหารถิ่นลับแลส่วนใหญ่จะเน้นง่าย รับประทานได้ตลอดวัน โดยแบ่งอาหารถิ่นลับแล แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) อาหารคาว ได้แก่ แกง ส้า ตำ ยำ ก๋วยเตี๋ยวไทย โดยส่วนใหญ่ชาวลับแลรับประทานเป็นอาหารหลัก ไม่ว่าจะเป็นช่วงเช้า กลางวัน เย็น โดยส่วนใหญ่จะรับประทานร่วมข้าวเหนียวเป็นหลัก และรองลงมาเป็นข้าวเจ้า โดยเน้นรสชาติ เค็ม เผ็ด เปรี้ยว ไม่เน้นหวาน และยังมีกรใส่ปลาร้าซึ่งการใส่ปลาร้ามิได้ใส่เป็นน้ำอย่างเดียวน แต่ใส่เป็นตัว ๆ เลย 2) อาหารหวานเป็นอาหารที่รับประทานหลังอาหารคาว ซึ่งมีความหลากหลายส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรม 2 วัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมไทยกลางจะเป็นขนมหวานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับขนมหวานในภาคกลาง เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง หม้อแกง ขนมใส่กะทิต่าง ๆ และวัฒนธรรมล้านนาจะเป็นอาหารหวานที่ปรับประยุกต์มาจากอาหารล้านนาทั่วไปโดยใช้บริบทของท้องถิ่น ขนมส่วนใหญ่จะเป็นขนมรับประทานได้ตามเทศกาล เช่น ขนมแหบ ขนมมสาว ฟักหวาน ข้าวควบ(ข้าวเกรียบ

ว่าว) 3) อาหารว่างเป็นอาหารกึ่งระหว่างอาหารคาวกับอาหารหวาน คนลัับแลบางคนรับประทานในมือเช้า กลางวัน เย็น เช่น ข้าวพ่น หมี่พ่น หมี่คลุก เป็นต้น และในปัจจุบันหากคิดถึงลัับแลต้องนึกถึงอาหารเหล่านี้คือ ได้แก่ หมี่พ่น หมี่คลุก ข้าวแคบ ข้าวพ่น ไส้เมี่ยง ลอดช่องเค็ม เป็นอาหารที่สามารถรับประทานได้ตลอดเวลา

3. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้าน วัฒนธรรมอาหารถิ่นลัับแล โดยมีลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับอาหารถิ่นลัับ แลที่ได้รับจากผู้มีประสบการณ์ทางด้านอาหารถิ่นลัับแล และกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ นำมาปรับประยุกต์ใช้เข้าด้วยกันโดยสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นลัับแล ด้านอาหารถิ่นลัับแล ซึ่งกิจกรรมมี ลักษณะดังนี้ 1) ปฏิบัติเป็นกลุ่ม 2) ลงมือปฏิบัติจริง 3) ทำตามขั้นตอนต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำอาหารถิ่นลัับแล โดยมีองค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านอาหาร ถิ่นลัับ เมืองค์ประกอบดังนี้

- 1) หลักการและเหตุผล
- 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
- 3) เนื้อหา ประกอบไปด้วย
 - 3.1) ความรู้พื้นฐานอาหารถิ่นลัับแล
 - 3.2) ข้าวแคบ
 - 3.3) หมี่พ่น หมี่คลุก
 - 3.4) ลอดช่องเค็ม
 - 3.5) เมี่ยงหวาน
- 4) แนวทางการจัดกิจกรรม
- 5) แนวทางการการวัดและประเมินผล

4. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรม อาหารถิ่นลัับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ตาม คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านอาหารถิ่นลัับแล 3 ด้านดังนี้

4.1 คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านองค์ความรู้ พบว่า ความรู้ของนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาหารลัับ แล เช่น ข้าวพ่นผัก หมี่พ่น เป็นต้น แล้วยังรู้เกี่ยววิธีการกินของคนลัับแลโดยศึกษาจากอินเทอร์เน็ตบ้าง ซึ่ง นักเรียนมีความรู้สึกว่าอาหารลัับแลเป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความแตกต่างจาก อาหารทั่วไป มีความสุขที่จะรับรู้เกี่ยวกับอาหารลัับแล

4.2 คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านการลงมือปฏิบัติ พบว่า นักเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับข้างต้นมาใช้ ในการลงมือปฏิบัติจริงโดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ ลงทำจริงตามเมนูตามขั้นตอน ซึ่งบางขั้นตอนมียาก และง่ายสลับกันไป เช่น การทำหมี่คลุก การทำหมี่พ่น การทำลอดช่องเค็ม เป็นต้น

4.3 คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่ง ต่างๆ ที่เป็นอาหารถิ่นลัับแล ทั้งขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบ และวิธีการทำ รสชาติของอาหารการดัดแปลงวัตถ

ดิบ ได้ลงมือทำ เมื่อทำแล้วนักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ เกิดการช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล และเห็นความสำคัญของอาหารถิ่นลับแลที่เป็นอาหารที่ต้องร่วมกันสืบสานและอนุรักษ์ไว้ ส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทุกคนทั่วไปได้รู้จักเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล

5. อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จากครูสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดการประเมินผล ด้านสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ในสาระหน้าที่พลเมือง และการดำเนินชีวิต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ทั้งด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดการประเมินผล ด้านสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในสาระหน้าที่พลเมืองและการดำเนินชีวิต ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัด และเนื้อแกนกลาง ซึ่งเนื้อหาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยคือประเด็นเรื่องของวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างไว้ มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์เป็นลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจะเป็นลักษณะการบูรณาการกับสาระท้องถิ่น หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งด้านการกิน การอยู่ การอาศัย สามารถจัดการเรียนรู้ได้ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเริ่มต้นจากการบรรยาย อธิบายโดยมีสื่อต่างๆ แล้วลงมือปฏิบัติจริงทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ที่ได้จริงที่ได้รับหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม เกิดความรักท้องถิ่น เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เกตุณี ครุณา สวัสดิ์ (2548) กล่าวว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาในด้านบทบาทครูและด้านเนื้อหาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงสอนไม่เพียงพอกับการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาจริยธรรมไม่เพียงพอ และการขาดงบประมาณในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ และครูส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาด้านการเสริมแรงและด้านการวัดและประเมินผล และยังสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) มาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

2. องค์ความรู้ที่ได้ผู้มีประสบการณ์ทางด้านการทำอาหารถิ่นลับแล และการสืบค้นจากตำราและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของอำเภอลับแล เห็นได้ว่า อาหารถิ่นลับแลมีลักษณะอาหารที่นำวัตถุดิบมาจากท้องถิ่นโดยเฉพาะนำมาจากกริมรั่ว หรือหาได้ตามฤดูกาล อาหารถิ่นลับแลส่วนใหญ่จะเน้น ทำง่าย รับประทานได้ตลอดวัน ยังสอดคล้องกับ รัตน ยะอนัน (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอาหารถิ่นของตำบลน่านกกก อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนน่านกกกที่เป็นพื้นที่การเกษตร

มีผลต่อวิถีชีวิต การรับประทานอาหารของคนในชุมชน โดยเน้นการใช้ผัก ที่ได้จากธรรมชาติเป็นส่วนผสมของอาหาร การปรุงอาหารเน้นความเรียบง่าย ให้เวลารวดเร็วไม่ซับซ้อน องค์ความรู้ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น ได้แก่ตำรับอาหารท้องถิ่นของตำบลนานกกก ส่วนผสมอาหาร วิธีการทำอาหาร

3. การพัฒนาจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยนำกระบวนการจัดการกิจกรรมจากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นมากำหนดแนวทางในการพัฒนาจัดการการเรียนรู้ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การศึกษาบนฐานชุมชน และวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ นำมาจัดทำแนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแลโดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม 3) เนื้อหา 4) แนวทางการจัดกิจกรรม 5) แนวทางการวัดและประเมิน ในส่วนเนื้อหาของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 กิจกรรมดังนี้ 1) ความรู้พื้นฐานอาหารถิ่นลับแล 2) ข้าวแคบ 3) หมี่พัน หมี่คลุก 4) ลอดช่องเค็ม 5) เมี่ยงหวาน สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของ Kolb (1984 : 251) ได้อธิบายว่า ผู้เรียนแต่ละคนจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อย่างเป็นระบบผ่านวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และได้นำประสบการณ์จากอดีตและความรู้ที่ได้จากการกระทำแล้วมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดตัวเอง และสอดคล้องกับ ทัศนคติ สิมสวัสดิ์ (2565 : บทคัดย่อ) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิด การเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน เช่น การไปศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทำมาหากิน หัตถกรรม การศึกษาองค์กรในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทักษะทางสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับนักเรียน และยังเป็นส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระในด้านวิชาการโดยมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนใน การพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในบทเรียนให้ สัมพันธ์กับชุมชน ผ่านการบูรณาการสาระความรู้ในหลายศาสตร์กับประเด็นปัญหาในโลกที่เป็นจริง และเป็นเรื่องใกล้ตัว ในชุมชนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน เน้นทักษะการคิด การแก้ปัญหา เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติจริง มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. การจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ตามแนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์บนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ตามคุณลักษณะของพลเมืองตื่นรู้ ด้านอาหารถิ่นลับแล 3 ด้าน ดังนี้ 1) คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านองค์ความรู้ พบว่า นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ

วัฒนธรรมอาหารถิ่นลับแลจากประสบการณ์เดิมทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแลที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ได้แก่ หมี่พัน หมี่คลุก ลอดช่องเค็ม เมี่ยงหวาน ทั้งวัตถุดิบ อุปกรณ์ ขั้นตอนต่าง ๆ และวิธีการทำอาหารถิ่นลับแล 2) คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านการลงมือปฏิบัติ พบว่า นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับอาหารถิ่นลับแล ได้แก่ หมี่พัน หมี่คลุก ลอดช่องเค็ม เมี่ยงหวาน โดยแบ่งปฏิบัติเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งนักเรียนช่วยกันทำ ช่วยกันกันปรุงรสชาติ ช่วยกันชิมรสชาติ ทำให้ผลการลงมือปฏิบัติได้สำเร็จ และได้นำมาแลกเปลี่ยนกันรับประทาน 3) คุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า นักเรียนเกิด การหวงแหน วัฒนธรรม การร่วมอนุรักษ์และสืบสาน การช่วยกันเผยแพร่และการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีจันทร์รัตน์ กันทะวัง (2558) ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนพบว่า 1) นักเรียนมีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ 2) นักเรียนมีผลการปฏิบัติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับดีมาก 3) นักเรียนมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นระดับมาก 4) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับมาก และจากการถอดบทเรียนที่ได้จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า เป็นกิจกรรมที่หลากหลายและจัดประสบการณ์ภาคสนามให้แก่ผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข สอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เป็นองค์ความรู้ของท้องถิ่น เพื่อให้ครูผู้สอนนำองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มาสอดแทรกในรายวิชาสังคมศึกษา
- 2) ปรับรูปแบบกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นความรู้ของท้องถิ่นนั้นๆ นำมาบูรณาการกับเนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการนำองค์ความรู้และ วิธีการจัดการเรียนเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาต่อไป
- 3) ควรนำไปเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ด้านต่าง ๆ บนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ครูผู้สอนและผู้เรียนมีการพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมและชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- 4) ควรปรับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อที่จะให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ลงลึกในสาระวิชาหน้าที่พลเมือง และการดำเนินชีวิต ได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จำเป็นของผู้เรียนในยุคสมัยใหม่ในอนาคตอย่าง

ต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน เพื่อที่จะสามารถส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

2) ควรศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

3) ควรศึกษาและพัฒนานวัตกรรมของการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ที่สอนให้เข้าใจง่าย ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อพัฒนาพลเมืองต้นรู้ให้มีความรู้รอบด้าน และนำไปปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

4) ควรมีการวางแผนหรือเตรียมเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องมาช่วยสอนผู้เรียน เพื่อเป็นการดูแลการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้อย่างทั่วถึง และช่วยในเรื่องของการบริหารเวลาในการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรทักษ์ เม่นวังแดง, และคณะ. (2547). ข้าวแคบ. สืบค้น 16 มกราคม 2567, จาก <http://www.museumthailand.com/th/3976/storytelling/>
- นภาพร แสงนิล. (2561). กลยุทธ์การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลโลกให้กับผู้เรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดน่าน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- รัตนา ยะอนัน. (2552). กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น ตำบลนาคกก อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ศรีจันทร์รัตน์ กันทะวัง. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 8(1), 1-14.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอลับแล. (2556). ประวัติความเป็นมาของเมืองลับแล. สืบค้น 16 มกราคม 2567, จาก <http://laplaedistrict.uttaraditlocal.go.th/>
- สิมสวัสดิ์ ก. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. วารสารวิจัยศรีล้านช้าง, 2(6), 47-55. <https://ojs.mbuslc.ac.th/index.php/srj/article/view/151>
- โชตรัศม์ จันทน์สุคนธ์. (2551). วิชาสังคมศึกษา: ศาสตร์แห่งการบูรณาการ. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 9(1), 16-23.

- Ekman, J., & Amnå, E. (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, 22(3), 283–300. <https://doi.org/10.2478/s13374-012-0024-1>
- Honey, P., & Mumford, A. (1992). *The manual of learning styles*. Maidenhead: Peter Hone.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.